

50 שנים זה כל מיני דברים, אבל, קודם כל, 50 שנה זה זמן. פשוט זמן. וכדאי שתדעו משהו על הזמן, משהו שאני לא בטוח שכולם יודעים, אז אני רוצה לספר לכם עליו.

הזמן, שהוא אחד מהמושגים היותר מוכרים לנו מהחיים, הוא גם אחד מהמושגים שהם הכי פחות מובנים. בעצם, בין המושגים הכי פחות מובנים שהאנושות נתקלה בו מאז ראשית קיומה. דעו לכם שטובי הפיסיקאים בכל הזמנים, כמו גם טובי הפילוסופים, עסקו ועדיין עוסקים בשאלה הזאת לאורך כל הימים. בסוף הסיפור אגלה לכם שמץ של מה הם חושבים. בינתיים, בואו נראה מה הם בעצם שואלים?

מה טיבו של הזמן? מאין הוא בא? האם יש לו כיוון? האם הוא כמו חץ שנע רק בכיוון אחד? אולי יש לו, כמו למרחב שמסביבנו, הרבה כיוונים? אפשר אולי לנסוע לעבר? אפשר אולי לדלג לעתיד ולעשות בו דברים? או שאולי בעצם הזמן זה סתם איזה מושג שהאדם המציא כדי לשמש אותו ולעזור בארגון מחשבותיו? אתם רואים, יש המון שאלות על הדבר הכי בנאלי שאנחנו מכירים.

המון שאלות. ולידיעתכם, רשמתי כאן רק את הפשוטות, כאלו שאנחנו (גם אני) יכולים להבין (ורק את השאלות רשמתי... לא את התשובות...). ואני צריך, איך שהוא, דרך הפילוסופיה הזו, להגיע לזמן היובל. זמן 50 השנה. וזה לא פשוט. כמעט והסתבכתי! ונחשו מי בא לעזור לי – אלברט איינשטיין בא, בכבודו ובעצמו בא.

איינשטיין, היהודי הזה שכולם מכירים, ניפץ, דרך תורת היחסות שלו, את המושג הזה של יחידותו של הזמן, של האבסולוטיות שלו, זו שאנחנו מכירים. הוא אמר משהו שאפילו הוא לא ידע עד כמה זה יעזור לי עם הענין הזה של היובל של יעל. לפי איינשטיין, ושימו לב היטב: כידוע, לכל אחד מאיתנו יש שעון משלו. כרוך לו על היד או משתלשל מהצוואר. והנה, אפילו שהשעונים הפרטיים של כל אחד מאיתנו מתקתקים באותו קצב, ואנחנו חושבים, בעצם בטוחים, שאצל כולנו זה אותו הזמן – אין זה כך! ואם נשווה בין השעונים נגלה שאין זמנו של האחד דומה לזמנו של השני! ועיזבו עכשיו את התיאוריה ואת הפיסיקה, אל תתאמצו! תאמינו לאיינשטיין! כי כאן, והפעם, כל מה שאני צריך הוא שנישאר רק עם הידיעה (ושלא כדרכי אני מוותר לכם על ההבנה) שהאופי של הזמן, כפי שהוא נחוה ע"י אדם אחד, אינו דומה לזמן שחוה אדם אחר. איזה משפט מקסים!

דרך המשפט הזה, מפסגת הפיסיקה המודרנית של אלברט איינשטיין, ירדתי שוב לקרקע, ל-50 שנות יעל. ואתם כבר מבינים עכשיו, שלפי איינשטיין אלו יהיו דווקא 50 השנים שלי, אלו שמראה השעון שלי!

התחלנו, בעצם שני ילדים (כתבתי עליהם ספר שעוד כמה דקות תקבלי, יעל), בקרית חיים, כשכל מה שיש לנו זה כמה פריטי ריהוט מצחיקים שהבאנו מהקיבוץ. דבורקה גרה בתל אביב עם הורי ולומדת בסמינר, אני גר עם אמא שלה ולומד בטכניון. וכשסיימתי אותו, התוסף לנו לאינוונטר

ג'י.פ. מודל 1942, זה שהשתתף במלחמת העולם במדבר המערבי... קיבלתי אותו מתנה מאבא לסיום הלימודים... אני מציין אותו כי איתו, אפילו שלא היו לו ממש דלתות, הבאנו הביתה מבי"ח רוטשילד תינוקת שאותה, את יעל, התחלנו, בדחילו ורחימו לגדל. בטריל אנד ארוור (T&E) התחלנו. לא היה ממי ללמוד. גם לא מי שילמד. חדר אחד ברחוב ב' 14, בקרית חיים. חדר אחד מתוך שניים. בשני היתה סבתא רחל.

אני לא מתכוון לפרט את כל ההסטוריה, למשל, איך היתה עומדת כל ערב במיטה וצורחת עד שהשכנים היו באים, או, איך שכל יום שני וחמישי היה מגיע הרופא הביתה עד שהוא נשבר והמליץ לשנות אקלים ולעבור לערד, ולא קיבלנו את עצתו, ושגם זה היה חלק מהניסויים. והיו עוד ניסויים שעשינו, חלקם נראים היום מסמרי שיער כמו, למשל, לשלוח ילדה קטנה לאמריקה לבד כי אבא חשב שלדעת אנגלית זה הכי חשוב...

והיה קטע של מכתבים. גם זה חלק מהניסויים. אז כבר הייתי מומחה בניסויים... הרבה מכתבים. אבא שלה היה כותב לה מגילות ארוכות, בכל פעם שהיה מבלה שעות במטוסים או ברכבות בדרכי עולם. הייתי מתפלספ שם על כל דבר. על הלימודים, על בנים, על החיים. אני בטוח שלא תמיד מכתב היה מובן באותו זמן, אבל, אני בטוח שהוא התבהר בחלוף הזמן...

הזכרתי בנים. אתם יודעים, זה התחיל אצלה די מוקדם, אולי זה מהגנים של התפוח ההוא שעל יד העץ... זוכרים את המשפט – "ניסיתי מכל מין...". ואני זוכר, אפרופו המכתבים, שהיה מכתב מיוחד בנושא הסינרגיה שבא לענות על השאלה – "איך אדע אם זהו - הוא אמנם הוא?".

הניסויים האלו די הצליחו. ואיך אני יודע תשאלו? כי פעם, אולי ברגע של חולשה, אחרי שחיסלה עוד בן זכר אחד, היא אמרה לי – "ידעתי שהוא לא יעבור אצלך..." ויש גם עוד סימן, עוד יותר מובהק שאתם רואים אותו היום כאן...

לאורך הרבה שנים ליווה אותה כצל ענק סבא שורה (שאותו ליוותה סבתא סוניה...). ואין לי שום יכולת לתאר, אפילו לא בעזרת איינשטיין, את גודל הצל הזה. אתם זוכרים שסיפרתי לכם שלכל אחד יש את השעון שלו. אז תחשבו איזה שעון היה לסבא שורה! ושלא יהיה ספק, השעון הזה הולך עד היום – הנה הוא, יעל, תשמרי עליו! (נתתי) – ודרך אגב, לסבא שורה היו שתי תמונות מתחת לזכוכית בשולחן העבודה שלו. אחת היתה של אינשטיין...

אחרי בערך מחצית היובל התחיל גם השעון של יעל לתקתק. הגיע זה מהמכתבים, עליו נאמר ש"ידעתי שימצא חן בעיניך". ובאמת, הוא כל כך מצא חן בעיני שנסעתי פעם לחפש אותו בביירות שבלבנון, במלחמה ההיא...

ואחר כך התחילו הלימודים. אצל יעל, כמו עם הבנים – "ניסיתי מכל מין...", אצל שמוליק, מחדר העבודה שלי בקומת הקרקע בקריה ועד הסוף שכולכם מכירים. והנה, עוד שעון התחיל לתקתק.

מעוצב: צבע גופן: אדום

ושעון על יד שעון מתקתקים, וטיק טק מגיעים הילדים. והנה תראו,
בחמישים, גם אצלם כבר שלושת השעונים מתקתקים!

חלק מפתרון חידת הזמן שהבטחתי קודם לגלות לכם אומר שהזמן רק
הולך קדימה. ואני רוצה לבדוק האם זה נכון גם אצלי. האם איינשטיין צדק.
אז אני מסתכל אחורה, 50 שנה אחורה, ודבר ראשון שאני מגלה – הלו,
זה כאילו היה אתמול! מה קרה לזמן? הוא נעלם! וחיפשתי, ולא מצאתי. כי
אין לזה תשובה, אפילו לא אצל איינשטיין... אז אני ממשיך להסתכל, והופ
– בכל זאת הוא צדק! הזמן הנעלם הולך רק קדימה! ואני לא יכול, אבל,
גם לא רוצה לשנות בו שום דבר! הלב שלי מתרחב וממש מתפוצץ לי
כשאני רואה מה גדל ומה נהיה לנו ב-50 השנים. אני מסתכל על הבת
שלי, זאת הצרחנית הקטנה מהג'יפ, ורואה איזה יופי, איזה לב, איזו חכמה
ואיזו נשמה, איזו השקעה ואיזו חבורה היא צימחה סביבה. איזה רעש
מדהים של תקתוקי שעונים.

ובאיזה פינה קטנה, בתוך ההמולה, אני שומע גם את תקתוק השעון שלי.
וגם את זה של דבורקה. ואני יודע שהזמן, כמו חץ, הולך באמת רק
קדימה, וחושב לעצמי - העיקר שהניסוי הזה מפעם כל כך הצליח...

א.בא.

נובמבר 2012